MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
TONIO MALLIA

Seduta tal-21 ta' Ottubru, 2004

Citazzjoni Numru. 1971/1995/1

Raymond Fenech u Filippa Fenech bhala legittimi rapprezentanti ta' binthom minuri Samantha May Fenech

Vs

Kunsill Lokali Zebbug, Ministru tal-Ambjent, u d-Direttur tal-Manufacturing and Servicing Department, Works Department

Il-Qorti,

Rat ic-citazzjoni pprezentata mill-atturi fit-22 ta' Novembru, 1995, li in forza taghha wara li ppremettew illi;

Fil-31 ta’ Awissu, 1995 ghal habta ta’ xi t-8.00pm it-tifla minuri Samantha May Fenech kienet qieghdha tilghab fuq il-bandli ta’ Kandlora Street, Zebbug;

Fiz-zurzieqa tal-bandli msemmija kien hemm hadida sporguta ‘l barra u xi ftit maqtugha;

Waqt li kienet qed tizzerzaq l-imsemmija tifla minuri Samantha May Fenech din il-hadida maqtugha dahlet fis-sieq xellugija tal-istess Samantha May Fenech (Dok A);

It-tifla minuri Samantha May Fenech baqghet imwahhla mal-hadida sakemm gew il-Pulizija tal-*Special Assignment Group* biex jaqtghu l-hadida u jaqilghu t-tifla minn maghha;

It-tifla minuri giet mehudha l-isptar bil-hadida li baqgha wara li nqatghet f’sieqha;

B’kawza ta’ dan l-incident l-atturi *nomine* sofrew danni;

Ghal dan l-incident huma responsabbli l-konvenuti jew min minnhom;

Talbu lill-konvenuti jghidu ghaliex din l-Onorabbli Qorti m’ghandhiex;

1. Tiddikjara illi l-konvenuti kienu responsabbli ghall-incident fuq deskritt tal-31 ta’ Awissu, 1995 meta hadida xi ftit maqtugha dahlet fis-sieq ix-xellugija tat-tifla minuri Samantha May Fenech, kkagunatilha ferita b’rizultat li l-atturi *nomine* sofrew danni liema incident sehh minhabba nuqqasijiet, traskuragni u negligenza da parti tal-konvenuti;

2. Tillikwida d-danni sofferti mill-atturi *nomine* rizultat tal-incident fuq indikat tal-31 ta’ Awissu, 1995;

3. Tikkundanna lill-konvenuti jhallsu lill-atturi *nomine* d-danni fuq likwidati.

Bl-ispejjez kontra l-konvenuti ngunti *in* subizzjoni.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenuti l-Ministru tal-Ambjent u d-Direttur tas-Servizzi u Manufattura, li in forza taghha ecepew illi;

1. Preliminarjament ic-citazzjoni hija nulla fil-konfront taghhom *stante* li ma gietx preceduta b'ittra ufficjali *ai termini* tal-artikolu 460 tal-Kap. 12;

2. *Inoltre* u bla pregudizzju ghal premess huma jirrespingu bhala infondati fil-fatt u fid-dritt l-pretensjonijiet vantati mill-atturi *stante* li bl-ebda mod ma kienu responsabbli ghall-incident *in* kwistjoni u dana kif jirrizulta fil-kawza;

3. Il-manutenzjoni tal-*playing field in* kwistjoni mhix responsabilita' taghhom;

4. Salvi eccezzjonijiet ulterjuri;

5. Huma m'ghandhomx ibatu spejjez;

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenut Kunsill Lokali ta' Haz-Zebbug li in forza taghha ecepixxa illi;
1. Preliminarjament,ic-citazzjoni hija nulla u bla effett legali *stante* li l-atturi naqsu li jipprezentaw att gudizzjarju kontra l-konvenut ghaxart ijiem qabel ma giet pprezentata c-citazzjoni odjerna u dan *a tenur* ta' l-artikolu 460 tal-Kodici ta' l-Organizzazzjoni u Procedura Civili.

2. Fil-meritu u bla pregudizzju ghal premess, l-eccipjenti kien ha hsieb ixandar il-fatt li kienu qed isiru xogholijiet fil-*Playing Field in* kwistjoni u li ghalhekk din ma kellhiex tintuza ghal certu zmien.

3. Fit-tieni lok u bla pregudizzju ghas-suespost, ix-xogholijiet fil-*Playing Field in* kwistjoni kienu qed issiru mid-Dipartiment Distrettwali tax-Xogholijiet u mis-Socjeta' Associated Supplies Limited, fuq appalt moghti mill-eccipjent, liema kuntratt specifika li kull misura ta' sigurti kellha tittiehed mill-kuntratturi.

4. *Inoltre* l-hadida li taghmel parti miz-zurzieqa, li biha wegget il-minuri Samantha May Fenech kienet imqacta il-lejl ta’ qabel minn persuni injoti.

5. Salvi eccezzjonijiet ohra.

Rat id-dikjarazzjonijiet guramentati tal-partijiet;

Rat il-verbal registrat fl-udjenza tas-7 ta’ Ottubru, 1996, fejn il-konvenut kunsill lokali Zebbug irtira l-ewwel eccezzjoni tieghu (din l-eccezzjoni giet, ghal darba ohra (!!) irtirata b’nota tat-2 ta’ Mejju, 2000);

Rat in-nota tal-konvenuti l-Ministru ta’ l-Ambjent u d-Direttur tas-Servizzi u Manifattura tal-10 ta’ Ottubru, 1996, li in forza taghha irrinunzjaw ghal dak li hu riunzzjabbli fl-ewwel eccezzjoni;

Rat id-digriet ta’ din il-Qorti tal-11 ta’ Marzu, 2004, li in forza tieghu inhatar, bhala perit mediku, Mr. Charles Swain, li ghandu jirrelata dwar il-percentagg tad-dizabbilita’ allegata mill-minuri, u jghid ukoll jekk jezistix il-possibbilita’ li jsir intervent kirurgiku li in forza tieghu l-minuri ma jkollhiex aktar menomazzjoni u, f’’kaz affermattiv, jindika l-effett *“long term”* ta’ tali intervent u l-ispiza relattiva;

Rat ir-rapport tal-imsemmi perit mediku pprezentat fil-25 ta’ Mejju, 2004, u mahluf fl-udjenza tat-2 ta’ Lulju, 2004;

Semghet il-provi li ressqu l-partijiet;

Semghet lid-difensuri tal-partijiet;

Rat in-nota tal-osservazzjonijiet tal-konvenuti Ministru tal-Ambjent u d-Direttur tal-Manufacturing and Servicing Department, Works Department;

Rat l-atti kollha tal-kawza u d-dokumenti ezebiti;

Rat li l-kawza kienet differita ghal-lum ghas-sentenza;

Ikkunsidrat;

Illi fil-31 ta' Awissu, 1995, il-minuri Samantha May Fenech kienet qed tilghab fil-bandli li hemm fi Triq il-Gandlora, gewwa z-Zebbug, Malta. Il-genituri tal-minuri joqghodu ftit il-boghod minn fejn huma sitwati l-bandli, u peress li din kellha xi haga fuq is-seba' snin, gieli kienu jhaluwha tmur wahedha sal-bandli, u dan peress li m'hemmx htiega li t-tifla taqsam toroq biex mid-dar jew mill-Muzew tmur sal-bandli. It-tifla kienet qed tilghab b'mod normali fuq il-bandli, meta, f'hin minnhom, marret fuq iz-zurzieqa u dahlitilha hadida li kienet fil-parti t'isfel taz-zurzieqa u li kienet sporguta 'l barra xi zewg pulzieri. Din il-hadida dahlet f'kuxxtejn it-tifla u harget min-naha ta' fuq ta' sieqha. Fuq il-post gie it-tabib, li qala' l-hadida minn maz-zurzieqa u t-tifla ttiehdet l-isptar b'ambulanza bil-hadida ghada f'saqajha.

Dakinhar tal-incident, missier iehor certu Anthony Agius, kien ha lill-bintu tilghab fl-istess *'playground'*, izda peress li nduna bil-hadida maqtugha, meta t-tifla tieghu riedet tuza z-zurzieqa huwa zamm il-hadida 'l isfel b'sieq् u ghamel hekk anke meta kienu qed jizzerzqu tfal ohra li kienu qed jilghabu ma' bintu; sfortunatament lahaq telaq meta waslet bint l-atturi fuq ix-xena, u din, inattez kull periklu, telghet biex tilghab fuq iz-zugraga u sar l-incident.

Jirrizulta mill-provi li l-Kunsill Lokali Zebbug ha l-obbligu li jiehu hsieb din il-*playing field in* kwistjoni fl-1 ta' April, 1995; qabel dik id-data, mhux car ta' min kienet ir-responsabilita' ghal manutenzjoni tal-bandli ghax fil-waqt li s-Sindku ta' Haz-Zebbug jghid li r-responsabilita' kienet f'idejn il-Maintenance and Services Department tal-Gvern (komunement maghruf bhala l-Garaxx tal-Gvern tal-Marsa), ufficcjali ta' dan id-dipartiment xehedu li d-dipartiment qatt m'ghamel manutenzjoni ta' din il-*playing field* peress li din ma kienetx f'idejn il-Gvern, izda l-*maintenance* taghha kien f'idejn kuntrattur pruvat.

Din il-Qorti ma tarax li hu rilevanti li tiddetermina min kien responsabbli mill-manutenzjoni ta' din il-*playing field* qabel l-1 ta' April, 1995, ghax f'dik id-data l-Kunsill ta' Haz-

Zebbug assuma l-obbligu hu li jimantni dik il-*playing field*, u ghalkemm is-Sindku qal li l-*standard* tal-apparat ma kienx wiehed gholi, u kien inferjuri ghal dak ta' *playing fields* ohra, l-apparat innifsu, fi kliem is-sindku *"kien tajjeb"* (fol. 81 tal-process). Is-Sindku, fil-fatt, stqarr kemm-il darba li l-Kunsill ma kienx jaccetta li jiehu fuq spallejh ir-responsabilita' ghat-tiswija ta' dik il-*playing field* li kieku kien fi stat li ma jistax jintuza l-*equipment* (fol. 75 tal-process). Is-Sindku enfaziza li l-*equipment* kien tajjeb u kull ma kien jonqoshom kien li, fl-art, issir is-*safety play area*. Hu qal li ma rax sadid, ghax kieku l-Kunsill ma kienx jaccetta li jiehu r-responsabilita' tal-bandli.

Min dan, isegwi li, fl-1 ta' April, 1995, il-Kunsill Lokali ta' Haz-Zebbug accetta li jassumi r-responsabilita' ghal *playing field in* kwistjoni u ezima lil ta' qablu minn kull responsabilita' meta accetta li l-*equipment* kien *"tajjeb"*. Ma jirrizultax li, meta l-Kunsill ha responsabilita' ghal bandli, li dan ikkommissjona xi rapport dwar l-istat tal-apparat, u lanqas ma talab li l-istess jigu ezaminati min nies esperti fil-materja, izda qaghad fuq dak li deher fuq l-ghajn, u accetthom bhala fi stat tajjeb.

Il-Kunsill qies l-apparat li kien *"tajjeb"* u esponieh ghall-pubbliku minghajr ma ezaminah. *Kwindi,* ta' affidament lill-pubbliku li seta' juza l-bandli bla periklu, u ghal dan il-*"breach of trust"* ghandu jwiegeb ghad-danni.

Fi kliem iehor, darba l-Kunsill (b'mod irrisponsabbli ghall-ahhar, fil-fehma tal-Qorti) ha dan ir-riskju u accetta bhala fi stat *"tajjeb"* l-apparat kollu li kien fil-*playing field*, hu assuma r-responsabilita' ghall-istat li, fil-fatt, kien l-apparat.

Il-Qorti tifhem li la darba l-Kunsill kien se jigi mghobbi bil-piz tal-manutenzjoni tal-*playing field*, kien dover tieghu, jekk ried ikopri ruhu, jew ma jaccettax ir-responsabilita' qabel ma jigu certifikati li kienu fi stat tajjeb ta' manutenzjoni, jew, jekk dan ma kienx possibli, li jaccetta r-responsabilita' b'riserva, jaghlaq l-istess *playing field* u jordna *condition report* immedjata tal-*playing field*. Jekk il-*condition report* ikun jirrizulta pozittiv, allura l-Kunsill ikun

jista' jerga jiftah il-*playing field* ghall-pubbliku, jekk jirrizulta li jkun fin-negattiv, ifittex li jirranga fejn ikun mehtieg qabel ma jiftaha ghall-pubbliku u jfittex ghar-ridress lill-min, qabel l-1 ta' April, 1995, kien responsabbli mill-manutenzjoni ta' dik il-*playing field*. Hekk ghandu jimxi min jassumi obbligu ta' post frekwentat mill-pubbliku, aktar u aktar f'dan il-kaz, meta l-pubbliku, fil-gran *parte* tieghu, ikun kompost minn tfal zghar. Il-Kunsill Lokali ta' Haz-Zebbug kien irrisponsabbli meta, wara li ha r-responsabilita' ghal *playing field in* kwistjoni, kompla jhalli l-bandli esposti ghall-pubbliku minghajr ma vverifika l-istat u l-kondizzjoni taghhom.

Il-Kunsill kien aktar interessat biex, forsi ghal ghajn in-nies, ikun jidher li qed jaghmel xi haga, u allura kien aktar interessat li, l-ewwel qabel kollox, jaghmel *safety play area*; ma kienetx priorita' ghaliha li jara li l-*equipment* innifsu kien *safe* ghat-tfal. Il-Kunsill, fil-verita', kellu l-hsieb li jdur l-apparat u jaghmel *up-grading* tieghu, izda dan kellu jsir wara li titlesta l-art u meta, fil-frattemp, l-istess apparat kien miftuh ghall-uzu tal-pubbliku erbgha u ghoxrin siegha kuljum!

Meta l-Kunsill Lokali accetta l-apparat bhala fi stat *"tajjeb"*, hu accetta r-responsabilita' tal-oggett fl-istat li hu, u accetta allura r-responsabilita' li jsewi ghal kull nuqqas li kien hemm u li jara li, fil-frattemp, l-*equipment* ma jkunx ta' hsara ghall-pubbliku.

Il-Kunsill Lokali ta' Haz-Zebbug jargumenta li l-apparat kien, fil-fatt, tajjeb, u l-ksur sar minhabba att vandalu. Dan *pero'* ma jirrizultax. Veru li s-Sindku jghid li garha kienet qaltlu li, xi tlett ijiem qabel l-incident, kienet rat lil xi hadd jaghmel atti vandali fuq il-bandli, *pero'*, mhux biss li l-garha *in* kwistjoni cahdet li qalet diskors simili, izda wkoll ma jirrizultax li l-hsara partikolari kienet konsegwenza ta' xi att vandalu. Il-Pulizija li mar fuq il-post dak il-hin tal-incident, irrimarka li l-hadida inqalghet bis-sadid, biz-zmien. Ix-xhud Frans Vella, li kien *Works Technical Officer* mal-Gvern (u allura persuna li ghandha certa esperjenza fil-materja), qal li l-hadida mhux probabli li nqalghet b'xi att vandalu; hu esprima l-veduta li dik il-

hadida kienet mizmuma f'postha b'vit li maz-zmien inqala'. Hu, f'parti ohra tad-dispozizzjoni tieghu, xehed li l-hadida inqalghet *"minhabba z-zmien li ghadda minn fuqha u s-sadid"*. Hekk ukoll is-Sur Joseph Griscti, li kien *chargeman* mal-Gvern fil-garaxx tal-Marsa, ghalkemm ghall-ewwel stqarr li ma jahsibx li l-hadida setghet inqalghet maz-zmien, ma eskludhiex li seta' gara li l-vit jissaddad u l-hadida inqalghet. Hu qal li dan jista' jigri, u fil-fatt, hadida simili n-naha l-ohra taz-zurzieqa (jigifieri, korrispondenti ghal dik li dahlet fl-riglejn il-minuri), meta, wara l-incident, marru biex isewwu z-zurzieqa, rawha *"misjura"* u bidluha. Manuel Mizzi, persuna ohra li kienet tahdem fil-garaxx tal-Gvern, spjega li *"din ir-round bar in kwistjoni kienet imwahhla bir-rivets taht u li jigri hu li bin-nida dawn jespandu u mbaghad ir-round bar tinqassam"*.

Fil-fehma tal-Qorti, jirrizulta allura pruvat, li l-hadida *in* kwistjoni ma nqalghetx b'att vandalu, izda minhabba nuqqas ta' manutenzjoni, li ghaliha ghazel li jaghmel tajjeb il-Kunsill Lokali meta accetta li bandli kienu fi stat *"tajjeb"*.

Fuq kollox, hija wkoll il-fehma ta' din il-Qorti, li anke kieku l-Kunsill accetta li jiehu r-responsabbilita' tal-*playing field* b'riserva, mill-1 ta' April, 1995 'l quddiem, din kienet responsabilita' tieghu, u ma kellux ihalli l-istess miftuha ghall-pubbliku qabel ma jaccerta ruhu li l-istess *playing field* kienet *safe*. Ir-riserva, kieku saret, kienet tkopri lill-Kunsill Lokali fis-sens li kien ikollha dritt ta' ridress kontra minn kien responsabbli qabilha ghall-istess *playing field*, *pero'*, xorta kien u jibqa' obbligu tal-Kunsill li tassigura li l-*playing field* kien *safe* ghall-pubbliku u dana mill-1 ta' April, 1995, 'l quddiem.

Mhiex skuza li l-*playing field* mhux mdawwar b'cint gholi u hi accessibbli ghall-pubbliku *in generali* kull waqt tal-gurnata. Jekk il-Kunsill assuma r-responsabilita' ghal dik l-*area*, huwa responsabbli ghal kull ma jigri fiha, u kellu jiehu passi immedjati billi jiehu kontroll immedjat tal-*playing field* jew, jekk dan ma setghax jaghmlu b'mod immedjat, li ma jippermettix li jsir uzu mill-apparat qabel ma l-istess Kunsill ikun fi stat li jista' jikkontrolla l-istess *playing field*. Kif intqal fil-kawza ingliza <u>"Ching vs Surrey</u>

C.C.” (1910) 1 K.B.736, u precisament minn Lord Halsbury, *“Anyone charged with that duty (to keep the playground in proper condition) was bound to take care that the playground where boys were expected to play … should be in such a condition that they should not be exposed to unnecessary danger while playing there”*.

Il-Kunsill jghid ukoll li hu jhallas ghal zewg *watchman* biex jiehdu hsieb il-*playing field*. Dawn, *pero’*, mhux nies mistharga (is-Sindku jidiskrivihom bhala kennisa u gardinara) u xogholhom, fil-rigward tal-*playing field*, kien li jirraportaw ghal xi hsara, u mhux li jaghmlu xi forma ta’ *maintenance*. Dawn jahdmu hin ta’ haddiema tal-Gvern, u jahdmu gurnata fl-inhawi tal-*playing field in* kwistjoni, u gurnata band’ohra, b’mod li, fis-sajf, meta l-haddiema jahdmu nofs ta’ nhar, tista’ tghaddi gurnata u nofs bejn *inspection* u ohra, hin bizzejjed biex l-apparat iggarab hsara jew *mal-function* u l-istess jibqa’ mhux irrangat u miftuh ghall-pubbliku.

Is-Sindku jghid li, f’dan il-kaz, inserta li l-*watchmen*, lejliet l-incident, ma kienux qed jahdmu fuq din il-*playing field*, u allura ma ndunawx bil-hsara; jghid ukoll li *“l-ebda playing field f’Malta m’ghandha gwardjan full time”!* Din il-Qorti ma tafx x’jigri fil-bqija ta’ Malta, izda jekk hu hekk, hu hazin. *Playing fields* huma uzati mit-tfal li, specjalment waqt li jkunu qed jilghabu, ma jikalkulawx periklu u lanqas biss japprezzaw il-htiega ta’ attenzjoni. *Kwindi,* min jahseb ghall-post fejn jilghabu t-tfal, irid mhux biss jipprovdi post *safe* u adegwat, izda jrid kontinwament jiehu hsieb li dak il-post ikun *“at all times safe and secure”*. *Playing field* ghandha tkun maghluqa ghall-pubbliku u tinfetah kull filghodu mill-gwardjan, li, kull filghodu, qabel ma jiftah l-istess *playing field* ghat-tfal jara li l-*equipment* ma jkollix hsara. Altrimenti, jekk il-*playing field* jintelaq ghal mar-rih, u l-*inspections* u l-manutenzjoni jsiru b’mod irregolari, ikun hemm ic-*chance* li jigri l-incident, kif gara f’dan il-kaz.

Minn dan is-segwi li din il-Qorti kienet issib lill-Kunsill Lokali responsabbli, anke jekk il-hsara grat b’att vandalu. La darba l-Kunsill espona l-post ghall-pubbliku, kellu

jassigura u jaghmel il-post, kemm jista' jkun, *vandal-proof*, u mhux jistenna li jaghmel xi haga jekk u meta jsir rapport. Fuq kollox, f'dan il-kaz, dakinhar stess il-Kunsill kellu rapport li z-zurzieqa kienet bil-hsara, *pero'*, *nonostante* l-fatt li jaf li hemm jkun hemm tfal jilghabu, ma ha ebda passi immedjati u urgenti (hekk kif dahal ir-rapport), biex jaghlaq iz-zurzieqa. Rapport bhal dan gie meqjus mill-Kunsill bhal kull ilment iehor, li fuqu kellha tiehu passi fil-mument opportun. Fil-frattemp, iz-zurzieqa thalliet kif inhi, miftuha ghall-pubbliku, u wegghet tifla!

Fil-kawza "Abela vs Prim Ministru et", deciza mill-Onorabbli Qorti ta' l-Appell fis-17 ta' Jannar, 1995, il-Gvern ukoll ipprova jevita r-responsabbilita' ghall-mewt ta' bniedem f'Xatt ir-Rizq bl-iskuza li s-*safety barriers* li kien pogga kienu gew imnehhija minn xi vandali, izda kemm din il-Qorti kif ukoll l-Onorabbli Qorti ta' l-Appell ma accettatx din id-difiza ghax kien obbligu tal-Gvern li jipprovdi kontra kull periklu.

Il-Kunsill ma jistax jahbi wara l-fatt li hu ma kienx jaf bil-periklu; kien dover tieghu li jkun jaf darba li kien responsabbli ghall-manutenzjoni ta' *area* miftuha ghall-pubbliku. Meta l-Kunsill ha r-responsabilita' tal-*playing field*, ha responsabilita' tal-kura u s-*safety* tat-tfal li juzaw dik il-*playing field.* Jekk mhux kapaci jassigura s-sahha tat-tfal, u dan b'mod kontinwu, ma jmissux jaccetta dik ir-responsabilita'.

Il-forza maggura hija dejjem skuzanti valida kontra kull akkadut, izda biex tirnexxi din id-difiza irid jirrizulta mhux biss illi d-difett zviluppa minghajr ebda pre-avviz, izda li l-istess difett zvilluppa minghajr htija u li l-oggett kien *serviced* b'mod regolari ghand nies kompetenti (ara "Gauci Borda vs Muscat", deciza minn din il-Qorti fil-5 ta' Ottubru, 1994; "Aquilina vs Schembri", deciza mill-Onorabbli Qorti ta' l-Appell (Sede Inferjuri) fis-17 ta' Gunju, 1999, u "Gracey vs Ellul", deciza mill-Qorti tal-Magistrati (Malta) fl-14 ta' Lulju, 2003). F'dan il-kaz, ma jirrizultax li z-zurzieqa qatt inghatat *service*. Il-Kunsill Lokali assuma r-responsabilita' li kienet fi stat *"tajjeb"*, u *kwindi*, darba jirrizulta li garbet hsara, ir-responsabilita'

ghan-nuqqas hija tieghu, ghax, bhala fatt irrizulta li, minhabba nuqqas ta' *maintenance*, iz-zurzieqa kellha partijiet minnha *"misjura"* u kellhom jinbidlu.

Is-Sindku tal-Kunsill Lokali stqarr li huwa l-kompitu tal-Kunsill li jsewwi l-hsara, u afferma r-responsabbilita' li f'kaz ta' dewmien li ssir it-tiswija, il-Kunsill ghandu jaghlaq il-*playground* (ara fol. 76 tal-process). *Kwindi* hu obbligu tal-Kunsill li jkun jaf b'kull hsara, u dan, minhabba l-periklu ghat-tfal, b'mod immedjat u jiehu mizuri tempestivi biex jevita l-periklu.

Il-Qorti tqies ukoll li f'dan il-kaz ghandu japplika l-artikolu 1034 tal-kodici civili. Il-Kunsill, meta assuma r-responsabbilita' ghall-*playing field*, gie fdat bil-kura tat-tfal li jkunu qed jaghmlu uzu mill-apparat li jkun fil-*playing field*, u *kwindi* ghandu jwiegeb ghan-nuqqas tieghu li jezercita din il-kura bid-debita diligenza. Kif qalet din il-Qorti fil-kawza "Zerafa vs Gauci", deciza fl-14 ta' Dicembru, 1955, *"rigward il-"kura", din il-kelma hi adoperata f'sens lat, ie., kustodja attwali ndependentement jekk kienetx akkompanjata jew le bid-drittijiet u d-dover tal-patria potesta, tutela jew kuratela"*. Meta l-Kunsill Lokali espona ghall-uzu tat-tfal il-*playing field in* kwistjoni, hu accetta li jkollu l-kustodja tal-istess tfal, u bhala tali huwa responsabbli ghal kull hsara li tista' tigri lit-tfal.

Din il-Qorti ma ssib ebda tort fil-genituri ghal dak li gara. Il-minuri kellha seba' snin meta sehh l-incident u kienet gia bdiet tmur il-Muzew u l-bandli wahedha. Il-Qorti ma tara xejn hazin f'dan, u *anke* kieku l-genituri jmorru maghha sal-bandli biex izomm ghajnejhom fuqha, ma hux mistenni li jsegwi l-passi kollha taghha, izda, *se mai*, li jpoggu fuq bank u jsegwu lit-tifla b'ghajnejhom, kif, fil-fatt, hafna genituri jaghmlu. L-incident xorta wahda kien jigri kieku l-genituri marru mat-tifla, ghax il-genituri ghandhom ihossu ruhhom *safe* li jhallu lill-uliedhom jilghabu fi *playing field*, konxji bir-responsabbilita' ta' min iforni dak l-apparat li joffri, kull hin u mument, *"a safe system of play"*. Dan hu obbligu kontinwu u dak li jigri jew ma jigrix fil-passat mhux raguni biex wiehed jghid li l-apparat hu *safe*; il-fatt li sehh

l-incident ifisser li s-sistema, fil-fatt, ma kienetx wahda *safe* u l-procedura li tpoggiet *in* operazzjoni biex suppost tassigura li l-*area* tkun *safe*, falliet. Ghal dan il-falliment ghandu jirrispondi min assuma r-responsabilita’ u min kien responsabbli fil-hin li gara l-incident, u, f’dan il-kaz, dan kien il-Kunsill Lokali ta’ Haz-Zebbug.

Il-Qorti, ghalhekk, issib li l-Kunsill Lokali Zebbug hu l-enti li, fost il-konvenuti, ghandu jinstab responsabbli ghall-incident *in* kwistjoni.

Ghar-rigward tad-danni, il-minuri kellha 7 snin meta sehh l-incident u skond rapport mahrug minn Dr. Anthony Bernard, it-tifla garbet dizabilita’ ta’ 3%. Dan il-percentagg gie konfermat mill-espert mediku mahtur mill-Qorti.

L-espert mediku mahtur mill-Qorti rrelata wkoll li d-dizabilita’ li qed issofri l-minuri *“jistghu jitrangaw sa certu punt b’intervent ta’ kirurgija plastika, izda ma jeghbux ghal kollox”*. Il-Qorti, ghalhekk, ma tistax tqies li din id-dizabilita’ mhux se tibqa jkollha effett determinanti fuq il-minuri, u mehud *in* konsiderazzjoni c-cirkustanzi tal-kaz, din il-Qorti ma thoss li ghandha tnaqqas mill-percentagg ta’ dizabilita’.

Il-fatt li l-vittma tal-incident hi minuri u, *kwindi*, ma kienetx qed tahdem meta sehh l-incident, ma jnaqqas mid-dritt taghha li titlob u tinghata kumpens, b’dan li z-zmien mehtieg sakemm il-minuri tilhaq l-*“earning capacity”* taghha ma jittiehedx *in* konsiderazzjoni (ara “Gatt vs Barbara”, deciza minn din il-Qorti fl-14 ta’ Gunju, 1977, u “Micallef vs Psaila”, deciza wkoll minn din il-Qorti fis-16 ta’ Marzu, 1981). *Kwindi*, ghall-fini tal-likwidazzjoni tal-kumpens, il-vittma ghandha titqies li kellha 16-il sena meta sehh l-incident. Biex jigi determinat il-*multiplier*, skond il-principji enuncjati fil-kawza deciza mill-Onorabbli Qorti ta’ l-Appell fit-22 ta’ Dicembru, 1967, fl-ismijiet “Butlet vs Herd”, (principji li, salv xi disdetta kull tant zmien, baqghu jigu segwiti mill-Qrati taghna sallum: ara, per ezempju, “Attard vs D’Amato”, deciza mill-Onorabbli Qorti ta’ l-Appell fit-22 ta’ Ottubru, 2002), wiehed irid jiehu *in* konsiderazzjoni l-*“expectancy of the working life”* tal-

vittma, u mhux l-*"expectancy of life"*, u, mehud kont li l-hajja lavorattiva ta' kull bniedem hija mimlija incertezza u dubji, il-Qorti trid tikkunsidra ic-*"chances and changes"* tal-hajja, b'mod li m'ghandux jigi eskluz li, fil-futur, il-vittma, ghal xi raguni hi x'inhi, tiddeciedi jew tkun kostretta li tieqaf tahdem u, *kwindi*, tieqaf li jkollha xi forma ta' dhul. Recentement, *pero'*, il-Qrati taghna qed ikunu aktar liberali fid-determinazzjoni tal-*multiplier*, u l-figura ta' 20 *years purchase* m'ghadhiex tigi kkunsidrata bhala l-massimu *anke* f'kaz ta' minuri. Din il-Qorti tabbraccja din it-tendenza li twassal ghal figura aktar realistika, u sejra taddotta *multiplier* ta' 38 *years purchase*.

Bhala dhul prospettiv tal-minuri; din il-Qorti, ovvjament, ghada ma tafx se jkun ix-xoghol principali tal-minuri u lanqas ma tista' tipprospetta fuq xi livell ta' edukazzjoni se jkollha u, allura, x'inhuma l-prospetti taghha ghad-dhul aktar mill-medja. *Anke* jekk il-vittma ssib xoghol regolari, hija xorta wahda ghandha dritt ghall-kumpens u dan peress li d-dizabilita' taghha tista' dejjem tnaqsilha l-opportunitajiet ghall-avvanzi fil-karriera taghha jew ghal xoghol ahjar (ara "Gatt vs Carbone", deciza mill-Onorabbli Qorti ta' l-Appell fis-7 ta' Lulju, 1998). Mehud *in* konsiderazzjoni dawn id-diversi fatturi, din il-Qorti tqies ta' dhul medju ta' Lm6,000 fis-sena ghandu jkun riflettiv bizzejjed tas-sitwazzjoni tal-minuri.

Ghaldaqstant, il-kumpens qed jigi kkalkulat *a* bazi ta' Lm6,000 x 38 x 3%, u *cioe'*, Lm6,840.

Peress li l-incident sehh fl-1995, madwar 9 snin ilu, dina l-Qorti sejra tnaqqas biss 2% ghal *lump sum payment.* B'hekk, il-kumpens dovut ghandu jkun ta' Lm6,703.

Ghaldaqstant, ghar-ragunijiet premessi, tiddisponi minn din il-kawza billi tilqa' t-talbiet attrici fil-konfront biss tal-Kunsill Lokali Zebbug, u tichadhom fil-konfront tal-konvenuti l-ohra, u, tikkundanna lill-Kunsill Lokali Zebbug ihallas lill-atturi, *in linea* ta' danni, is-somma ta' Lm6,703 (sitt elef u seba' mija u tlett liri Maltin), bl-imghaxijiet legali mid-data ta' din is-sentenza sal-pagament effettiv.

L-ispejjez tal-kawza jithallsu mill-konvenut Kunsill Lokali Zebbug, hlief dawk tal-konvenuti Ministru tal-Ambjent u d-Direttur tas-Servizzi u Manufattura li ghandhom jigu sopportati minnhom stess.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------